

**МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ДО ПРАВОВИХОВНОЇ РОБОТИ**

*У статті розкрито основні методичні аспекти формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до правовиховної роботи, до яких належить розкриття змісту, сутності цієї роботи і перспективної мети підготовки. Визначаються шляхи підвищення ефективності формування готовності, що забезпечується реалізацією організаційних, технологічних та змістових чинників.*

*Ключові слова: інженер-педагог, методика, готовність, правовиховна робота.*

**Постановка проблеми.** На сучасному етапі розвитку суспільства зростають вимоги до сучасного фахівця, розширюється коло компетентностей, якими він повинен володіти. Така тенденція також стосується і педагогічних працівників, адже саме вони займаються підготовкою нового покоління до майбутнього життя у соціумі.

З-поміж переліку майбутніх працівників освітньої галузі особливої уваги заслуговує дослідження питання підготовки інженерів-педагогів. Аналіз функціональних обов'язків та практичної діяльності показує, що фахівці даного профілю повинні не лише проводити навчальну роботу, а й, враховуючи специфіку студентського колективу ПТНЗ, здійснювати соціально-правовий захист та виховання дітей у тісному взаємозв'язку з соціальним психологом; правове інформування батьків; налагоджувати співпрацю з сектором кримінальної міліції у справах дітей. Як наслідок – правовиховна складова змісту їх підготовки повинна бути досить об'ємною.

У зв'язку з вищезазначеним, актуальною є потреба у розробці та впровадженні методики підготовки майбутніх інженерів-педагогів до правовиховної роботи.

**Метою статті** є розкриття основних методичних аспектів формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до правовиховної роботи в ПТНЗ.

**Виклад основного матеріалу.** Розробками методик підготовки педагогічних працівників, зокрема інженерів-педагогів займалися дослідники різних наукових шкіл: А. Ашеров, В. Баталов, О. Белова, Н. Брюханова, І. Васильєв, О. Ганопольський, С. Гончаренко, Е. Зеєр, Т. Калініченко, О. Коваленко, М. Лазарєв, О. Маленко, Г. Сажко, В. Шмельова, Т. Ящур та інші.

В основу поняття "методика" покладено поняття "метод", що має грецьке походження ("methodos" – шлях дослідження чи пізнання). За визначенням С. Гончаренка, метод є способом організації практичного й теоретичного засвоєння дійсності, зумовлений закономірностями даного об'єкту [2, с. 205].

На думку В. Шмельова, низький рівень діяльності випускників вищих навчальних закладів на практиці є результатом орієнтування системи підготовки фахівців тільки на найближчу мету – відтворення знань на екзаменах, без врахування кінцевої мети – способів його діяльності як професіонала [6, с. 65].

Таким чином, для того, щоб здійснювати успішну підготовку майбутніх інженерів-педагогів до правовиховної роботи, необхідно визначити зміст, сутність цієї роботи і перспективну мету цієї підготовки. Нас цікавить ефективність формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до правовиховної роботи, що забезпечується реалізацією наступних чинників:

а) організаційних: спрямованість усього навчально-виховного процесу педагогічного навчального закладу на освоєння відповідних професійних знань, умінь та навичок;

б) технологічних: побудова системи формування готовності до правовиховної роботи на основі сучасних методів навчання;

в) змістових: розробка курсу за вибором; внесення змін до завдань педагогічної практики; переробка завдань до науково-дослідної роботи студентів, що сприяють формуванню готовності до правовиховної роботи.

Більш докладніше зупинимося на останній групі чинників, адже саме від їх змісту залежить, які організаційні та технологічні засоби використовувати.

Першим елементом розроблених нами методів формуючого впливу є спецкурс "Правовиховна робота в ПТНЗ", експериментально перевірений у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка серед студентів спеціальності 6.010104 "Професійна освіта".

Аналіз літературних джерел та нормативних документів дозволив нам розробити спецкурс "Правовиховна робота в ПТНЗ", який є важливою складовою підготовки майбутніх інженерів-педагогів та має інтегрований характер, оскільки для успішного його опанування студентам необхідні знання з таких дисциплін як "Правознавство" та "Право інтелектуальної власності". Спецкурс є складовою варіативно-вибіркової частини навчального плану циклу дисциплін самостійного вибору студента та розрахований на вивчення протягом одного семестру на старших курсах. Програма підготовки складається з трьох змістових модулів та розрахована на 54 академічні години, з них: лекційні заняття – 14 годин; практичні заняття – 18 годин; самостійної роботи – 10 годин, індивідуальної роботи – 12 годин. Завершується курс захистом індивідуального навчально-дослідницького завдання й виставленням заліку.

*Мета:*

- усвідомлення студентами значущості та необхідності правовиховної роботи як органічної частини процесу виховання учнів в межах сучасного демократичного суспільства;
- оволодіння теоретичними та практичними основами використання різних сучасних методів правовиховної роботи як необхідною умовою для ефективної діяльності майбутнього інженера-педагога.

*Завдання:*

- формування знань про сутність, структуру, особливості процесу правовиховної роботи на різних вікових етапах й етапах навчання учнів ПТНЗ в межах аудиторної та поза аудиторної діяльності майбутнього інженера-педагога;
- удосконалення методичної майстерності через оволодіння сучасними формами і методами виховання правової культури та формування правової свідомості;
- формування у студентів потреби постійного вдосконалення своєї методичної майстерності.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

*Знати:*

- основи наукової організації праці інженера-педагога в галузі правового виховання;
- методичні ідеї провідних фахівців в даній галузі;
- форми і методи правового виховання в процесі навчальної діяльності та позанавчальної роботи;
- психологічні особливості формування правосвідомості неповнолітніх;
- види сучасних моделей правового навчання і виховання;
- особливості методики проведення правовиховної роботи;
- специфіку організації правовиховної роботи на різних рівнях освіти;
- особливості технологій правовиховної роботи в ПТНЗ;
- методи вивчення ефективності правового виховання;

*Вміти:*

- проводити аналіз і давати обґрунтовану оцінку програмами, підручниками, посібниками, дидактичним матеріалами, призначеним для навчання виходячи з реалізації ними виховних завдань;
- обґрунтовано відбирати раціональні методи та засоби правовиховної роботи;
- розробляти зміст правовиховної роботи на різний термін (тиждень, місяць, рік) з урахуванням специфіки групи;

- здійснювати діагностику досягнутих результатів правовиховної роботи;

*Володіти навичками:*

- організації та методики проведення правовиховної роботи в ПТНЗ;
- діагностики результатів правовиховної роботи;
- аналізу та експертизи засобів правовиховної роботи.

Програма спецкурсу передбачає роботу за трьома змістовими модулями:

1. Загальні питання організації та проведення правовиховної роботи.
2. Правовиховна робота під час навчальної діяльності.
3. Правовиховна робота у позанавчальній діяльності.

Впровадження спецкурсу відбувалося в три етапи:

Перший етап – *початковий*, на якому за допомогою методів теоретичного дослідження було здійснено аналіз сучасного стану підготовки майбутніх інженерів-педагогів до правовиховної роботи в ПТНЗ. На основі отриманої інформації було зроблено висновок про необхідність вдосконалення системи підготовки.

На другому етапі впровадження спецкурсу – *експериментальному* – передбачалося формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до правовиховної роботи в ПТНЗ. Робота здійснювалася за напрямками: вивчення спецкурсу, набуття й закріплення необхідних знань, умінь та навичок під час проходження педагогічної практики.

Важливою вимогою до формування готовності до правовиховної роботи є не тільки надання студентам системи знань, але й озброєння їх продуктивними способами, вміннями здобувати, застосовувати їх на практиці, перетворювати і виробляти самостійно нові наукові знання в будь-якій сфері своєї майбутньої професійної діяльності [1].

Практична підготовка включає в себе всі види педагогічної практики.

Педагогічну практику треба розглядати не тільки як важливий засіб підготовки фахівців, як складову їх професійної підготовки та як організаційну форму, але ще як провідний фактор саморозвитку, формування індивідуально-творчих можливостей у здійсненні педагогічної діяльності, вдосконалення рівня професійності та педагогічної майстерності майбутніх педагогів [4, с. 11].

Тільки педагогічна практика дозволить якісно оцінити ефективність впровадження спецкурсу "Правовиховна робота в ПТНЗ".

Педагогічна практика посідає особливе місце в професійній підготовці студентів і є сполучною ланкою між теоретичним навчанням і майбутньою самостійною роботою в ПТНЗ. За останні роки багато

що зроблено для поліпшення змісту і організації педагогічної практики. Однак завжди існують резерви, виявлення і використання яких є важливим завданням для вищої педагогічної школи.

Зміст педагогічної практики є однією з умов, що сприяють формуванню основ індивідуального стилю педагогічної діяльності у майбутніх інженерів-педагогів. Іншою умовою є організаційна структура практики, підпорядкування всіх її етапів основної мети – формуванню готовності до правовиховної роботи.

Педагогічна практика – це одна з найбільш творчих форм організації навчання студентів. Завдяки цьому, практиканти мають можливість вибудовувати себе як суб'єкт самостійної педагогічної діяльності, суб'єкт професійних взаємин і взаємодій з іншими учасниками освітнього процесу.

За підсумками проходження педагогічної практики студенти надають звітну документацію, в якій повинні бути відображені результати їх діяльності. У структуру звітної документації входять два розділи:

- 1) офіційні документи;
- 2) психолого-педагогічні завдання.

За студентом залишається право (за бажанням) включити в папку додаткові розділи, матеріали, елементи оформлення, що відображають його індивідуальність.

У процесі педагогічної практики, окрім названих завдань, у студентів має сформуватися комплекс психолого-педагогічних умінь та навичок проведення правовиховної роботи.

Виходячи з вище зазначеного, нами були внесені зміни до тематики індивідуальних завдань під час проходження навчально-залікової практики студентами четвертого курсу.

В результаті впроваджених змін у професійну підготовку майбутніх інженерів-педагогів було: структуровані вимоги до діяльності студентів, полегшено роботу викладачів в оцінюванні навчальних досягнень студентів; проведена робота щодо підвищення мотивації майбутніх інженерів-педагогів до проведення правовиховної роботи, здійснено вплив на розвиток самостійної активності студентів.

Самостійна робота студентів у період практики передбачала наступні завдання: самоаналіз проведення власних занять і режимних моментів з метою вдосконалення професійно-методичних умінь; виконання дослідницької роботи відповідно до тематики курсової роботи; вироблення умінь самостійно і творчо використовувати на практиці теоретичні знання, отримані у процесі опанування спецкурсу "Правовиховна робота ПТНЗ".

Зважаючи на те, що формування готовності до правовиховної роботи майбутніх інженерів-педагогів реалізується в процесі проходження педагогічної практики, нами було визначено наступні її завдання:

1) підготовка студентів до успішної практичної діяльності у ПТНЗ взагалі та до проведення правовиховної роботи, зокрема; 2) усвідомлення важливості проведення правовиховної роботи; 3) формування позитивного ставлення до правовиховної діяльності; 4) підвищення рівня готовності майбутніх інженерів-педагогів до правовиховної роботи в ПТНЗ.

Програма навчально-методичної практики була розширена додатковими завданнями для студентів-практикантів, до яких входили наступні:

- поглиблення знань студентів з організації правовиховної роботи з учнями ПТНЗ;
- залучення педагогічного колективу ПТНЗ до організації спільної правовиховної роботи;
- налагодження взаємодії між педагогічним колективом ПТНЗ, правоохоронними органами та сімей учнів.

Перед студентами-практикантами було поставлено конкретні завдання:

1. Аналіз педагогічного досвіду щодо проведення правовиховної роботи серед учнів ПТНЗ.
2. Розробка та проведення виховних заходів з правовиховної роботи.
3. Розробка практичних рекомендацій для педагогів та батьків з організації правовиховних заходів з учнями ПТНЗ.

Результати впровадження в діяльність студентів-практикантів завдань, орієнтованих на формування готовності до правовиховної роботи отримали позитивні відгуки від адміністрацій ПТНЗ та від батьків тих учнів, для кого було розроблено практичні рекомендації.

Оцінка за практику враховувала всі види діяльності, вона є узагальненим показником успішності проходження студентами практики.

Науково-технічний прогрес, створення і впровадження у виробництво і соціальну сферу нових технологій вимагає підвищення якості підготовки фахівців. Сучасний фахівець повинен володіти сукупністю теоретичних знань в певній галузі, необхідних для застосування в професійній діяльності, і уміти вирішувати науково-практичні задачі, використовуючи теоретичну базу.

Сенс науково-дослідної роботи полягає в тому, що в процесі виконання дослідницьких завдань студенти опановують певними дослідницькими вміннями і навичками: самостійно підбирати літературу; працювати з каталогами, архівами; складати власну картотеку; конспектувати літературу; виступати публічно з науковими повідомленнями; розробляти програму дослідницького проекту, проводити самостійне дослідження тощо.

Формування навичок науково-дослідної роботи повинно проходити планомірно на всіх етапах

отримання студентом знань у вищому навчальному закладі.

Розвиток навичок науково-дослідницької діяльності, використання різних технологій, професійне зростання допомагають нам раціонально планувати і творчо здійснювати процес підготовки фахівців відповідно до вимог державного освітнього стандарту, втілювати дидактичні задуми, оцінювати їх результативність [3; 5].

Індивідуальний план є схемою дослідження, він має довільну форму і складається з переліку зв'язаних внутрішньою логікою напрямів робіт в рамках планованого дослідження. Графік дослідження визначає конкретні терміни виконання робіт. Індивідуальний план складається спільно з керівником.

Керівник у науково-дослідній роботі виконує функції модератора:

– забезпечує проведення всіх необхідних організаційних заходів перед початком науково-дослідної роботи;

– контролює якість виконання науково-дослідної роботи і строгу її відповідність навчальним планам і програмам;

– здійснює контроль за проведенням науково-дослідної роботи і ходу підготовки звіту.

Курсова робота є підсумком у професійній підготовці студентів за певний період навчання. Вона виступає своєрідним критерієм оцінки отриманих знань, умінь і навичок професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів.

Виходячи з завдань нашого дослідження, нами були внесені зміни до тематики курсових робіт, що пропонується студентам четвертого курсу Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, які навчаються за спеціальністю "Професійне навчання".

**Висновки.** Таким чином, нами було визначено, що успішність реалізації моделі формування готовності до правовиховної роботи у ПТНЗ майбутніх інженерів-педагогів залежить від доцільного застосування на кожному етапі її реалізації адекватних методів і прийомів у навчально-пізнавальній і практичній діяльності студентів, дотримання дидактичних принципів; застосування систематичності у професійної спрямованості навчального матеріалу; взаємообумовленості міжпредметних зв'язків; активності й свідомості студентів на основі розробленої методики формування готовності до правовиховної роботи майбутніх інженерів-педагогів.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в практичній перевірці методики підготовки майбутніх інженерів-педагогів до правовиховної роботи.

#### Література

1. Богословский В. И. Научное сопровождение образовательного процесса в педагогическом университете: методологические характеристики : монографія / В. И. Богословский. – СПб. : РГПУ, 2000. – 142 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Лазарев В. С. Критерии и уровни готовности будущего педагога к исследовательской деятельности / В. С. Лазарев, Н. Н. Ставринова // Педагогика. – № 2. – 2006. – С. 51-59.
4. Манчуленко Л. В. Формування творчого стилю діяльності майбутніх педагогів у процесі педагогічної діяльності : автореф. дис. кад. пед. наук : 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Лілія Василівна Манчуленко. – Тернопіль, 2006. – 22 с.
5. Ставринова Н. Н. Система формирования готовности будущих педагогов к исследовательской деятельности : дис... док. пед. наук : 13.00.08 / Ставринова Наталья Николаевна. – Сургут, 2006. – 356 с.
6. Шмелев В. Е. Оптимизация процесса подготовки студентов институтов физической культуры к профессиональной деятельности на основе модели специалиста: дис. ... канд. пед. наук :13.00.04 / Шмелев Виктор Елизарович. – СПб, 2002. – 171 с.

**С. В. Погребняк**

### МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-ПЕДАГОГОВ К ПРАВОВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЕ

#### Резюме

*В статье раскрыты основные методические аспекты формирования готовности будущих инженеров-педагогов к правовоспитательной работе, к которым относятся раскрытие содержания, сущности этой работы и перспективной цели подготовки. Определяются пути увеличения эффективности формирования готовности, что обеспечивается реализацией организаторских, технологических и содержательных факторов.*

*Ключевые слова: инженер-педагог, методика, готовность, право воспитательная работа.*

**METHODICAL ASPECTS OF READINESS FORMING OF FUTURE ENGINEER TEACHERS FOR LAW WORK****Summary**

*This article explores the main methodical aspects of the future engineer teachers training for law works, which include disclosure of the contents, the essence of this work and prospective training aim. Effectiv ways of improving the readiness forming provided by the implementation of organizational, technological and semantic factors are determined.*

*Key words: engineer teacher, technique, readiness, a law job.*

УДК 37.035.6

О. Ю. Лата

**ДІЯЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНИХ КЛУБІВ ЯК ЗАСІБ ГРОМАДЯНСЬКОГО ТА ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

*У статті аналізуються теоретико-методичні засади патріотичного виховання дітей та молоді у процесі діяльності військово-патріотичних клубів. Описано досвід здійснення такої діяльності у змісті роботи військово-патріотичного клубу "Мужність" міста Глухова (Сумська обл.)*

*Ключові слова: патріотичне виховання, військово-патріотичний клуб, педагогічний досвід.*

**Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями.** Проблеми соціально-економічного становища українського суспільства на сучасному етапі, зниження рівня життя більшості населення, його розшарування, знецінення традиційних моральних норм і цінностей, пропаганда жорстокості, бездуховності, насильства, невизначеність в оцінці подій історичного минулого українського народу негативно вплинули на моральні цінності підростаючого покоління. Культ насилля і розпусти практично заповнив наші екрани, де мало не на кожному каналі можемо побачити аморальні чи агресивні сцени. Зарубіжні фільми часто пропагують західну систему цінностей, виховуючи у молоді культ споживацтва, прагнення до насолоди, вседозволеності. Порівняно з початком 90-х років скоротилася кількість молоді, що займається фізичною культурою та спортом. На сьогодні близько половини шкільної молоді має рівень фізичного розвитку нижче середнього, 80% учнів старших класів палять, вживають алкоголь, а деякі й наркотики. Рівень злочинності та правопорушень серед молоді зріс у 1,5 рази порівняно з початком 90-х років ХХ століття. Дослідники констатують факт, що сьогодні зростає покоління молодих людей, позбавлених почуття національної гідності, гордості, якому насаджується безкультур'я, нівелюється совість, деградуються такі якості як мораль, честь та справедливість.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор.** У процесі теоретичного осмислення нових підходів до здійснення патріотичного виховання молоді людини в сучасних умовах актуальними є праці педагогів О. Вишневського, Т. Завгородньої, П. Кононенка, В. Кузя, Ю. Руденка, М. Стельмаховича, Б. Ступарика, К. Чорної, П. Щербаня та інших, що аналізують проблему патріотичного виховання у контексті формування національної свідомості і ціннісного ставлення до свого народу у Батьківщині.

**Виділення нерозв'язаних раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття.** У процесі аналізу проблеми патріотичного виховання молоді виявлено суперечності між об'єктивним зростанням вимог суспільства до рівня сформованості їх патріотичних поглядів, понять, переконань у непростих соціально-економічних умовах сьогодення і реальним станом патріотичного виховання; між виховним потенціалом і можливостями діяльності військово-патріотичних клубів щодо патріотичного виховання і відсутністю системних науково-педагогічних досліджень щодо використання можливостей даного виду діяльності як вагомого чинника патріотичного виховання сучасної молоді.

**Мета статті** – проаналізувати та узагальнити досвід діяльності військово-патріотичних клубів у системі патріотичного виховання молоді.

**Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.** Проводячи аналіз становища молодіжного суспільства сучасної України, нескладно побачити, що за так званою свободою вибору та бажанням бути самостійним ховається звичайна безпорадність молоді при виборі життєвих пріоритетів буття.

Потрібні нові, пристосовані до реальних умов існування та світосприйняття молоді, впевнені кроки, зорієнтовані на усвідомлення пріоритету загальнолюдських цінностей та інтересів, виховання шанобливого ставлення до культури, історії, мови, звичаїв і традицій українського народу [1, с. 26].

З огляду на зазначене слід чітко розуміти, що в суспільстві виникла гостра необхідність привернути увагу до військово-патріотичного виховання молоді, формування традицій здорового способу життя, створення альтернативного до "вулиці" середовища спілкування молоді.